

Bezoek aan Roemenië bij de opening van het Reformatiejaar

van zaterdag 1 juli 2017 – donderdag 6 juli 2017 in Cluj-Napoca/ Kolozsvár.

Margriet Gosker en Ferenc Postma waren aanwezig als afgevaardigden van de PKN.

1 juli vlogen we vanaf Schiphol Airport (Lufthansa), via München naar Kolozsvár. Doordat de uitnodiging ons tamelijk laat had bereikt, was het ons niet gelukt een rechtstreekse vlucht te boeken. We kwamen met vertraging middenin de nacht om 02.45 uur aan. Szilárd Tussay bracht ons per auto naar Hotel "Agape", Str. Iuliu Maniu Nr. 6, in de binnenstad. We hadden kamer 216.

Op 2 juli begeleidde Glória Pauletti ons na het ontbijt naar de Ref. "Twee-torenKerk", waar we om 10.00 uur de kerkdienst hebben meegemaakt. Het was een feestelijke doopdienst, die geleid werd door de beide predikanten Ds. László Adorjáni en Ds. József Székely. Na afloop dronken we koffie bij collega József en Gerda Székely. 's Middags wandelden we naar Prof. em. Zsolt en Elisabeth Geréb (Str. Vasile Lupu nr. 69), waar we werden onthaald op thee, koffie, wijn, koek en ijs met verse frambozen. We voerden hartelijke gesprekken, buiten, in hun zonnige achtertuin.

Op 3 juli ontbeten we samen met de andere buitenlandse gasten: Dr. Jack Felch en Jim Ferlino [USA], Ds. Susan Brown [Schotland], Ds. Dieter Bökemeier [Duitsland], Ds. Uel Marrs [Ierland]]. Daarna gingen we de stad in onder begeleiding van Ds. Tibor Kiss (die op het Püspöki Hivatal werkt (het bisschoppelijk bureau). Hij had ons namens Bisschop Béla Kató uitgenodigd voor de festiviteiten). We gingen naar het Protestants Theologisch Instituut, alwaar een *Peregrinatio* Expositie was ingericht door de bibliothecaris: Ds. József Kurta.

Vervolgens brachten we een bezoek aan de grote kerk (de Ref. Farkas Utcai Templom) en aan het voormalige Ref. Kollégium aan de Farkas Utca. En tenslotte gingen we naar het Püspöki Hivatal, waar we onder het genot van een kopje koffie met elkaar konden spreken. 's Middags was er geen programma voorzien en hadden we rust. In de avond troffen we elkaar weer bij het diner met bisschop Béla Kató in Restaurant "Boema". Daar was ook bisschop Károly Fekete uit Debrecen en er waren ook nog andere leden van de synode aan tafel genodigd.

Op 4 juni was er om 9.00 uur een kerkdienst in de Lutherse Kerk ter opening van het Reformatiejaar: een gezamenlijk kerkdienst van lutheranen en gereformeerden. Leden van de beide synoden waren er bij aanwezig. De gereformeerde bisschop István Csüry uit Nagyvárad preekte. Een lutherse predikant verzorgde de liturgie op de eigen lutherse wijze en dat is veel levendiger

dan de manier waarop de reformato-
rische predikanten dat doen.

Om 10.00 uur begon de officiële herdenking in de Díszterem (feestzaal) van het Protestants Theologisch Instituut.

De feestrede n.a.v. de *Reformatieherdenking* werd gehouden door Prof. Dezső Buzogány. Er waren groetwoorden van alle buitenlandse gasten. Ondergetekende bracht de groeten over van onze kerk en van onze preses Ds. Karin van den Broeke en overhandigde daarna een Reformatiebijbel aan Béla Kató, de gereformeerde bisschop en een kaars met het logo 500 jaar Protestant van de PKN en sprak namens de PKN.

Dear Synod,
 Dear bishop Kató Béla,
 Dear sisters and brothers in Christ,

Thank you very much for the invitation to be here in Kolozsvár for the opening of the Reformation jubilee. I bring nice blessings to all of you from the Reverend Karin van den Broeke. She is the President of our Synod. It was in 1995 that I was here in Kolozsvár for the first time. It was also a big festivity: the celebration of one hundred years Theological Institute. In fact it was the Reformation that brought our two countries together: historical Hungary and the Republic of the Seven United Netherlands. My husband Prof. Dr. Postma Ferenc is an expert of the Peregrinatio Hungarica. He told me: till 1800 more than 2300 protestant students from Hungary and especially Erdély came to our country. They studied theology, philosophy and medicine. At home there was no protestant university; therefore they could not study in their own country on an academic level. So they came to us.

They went to five of our universities and especially Franeker University was very popular. No less than 1200 Hungarian students came to Franeker. Travelling home they carried thousands of books and other study material. Today Hungarian Libraries and Archives are very important for the Study of our common past. But I tell you something else. My husband is Ferenc; my mother in law was Tóth Juliánna. She did what a lot of Hungarian students also did in earlier times: marry a Dutch. Several Hungarian students married Dutch girls. Apáczai Csere János for example married Aletta van der Maet. And a pastor of Küküllővár - Dadai János Junior married Cornelia van Uylenburgh. And so he became a relative of our most famous painter: Rembrandt van Rijn.

It happened so often, that your own Synod decided in 1787: it was forbidden for Hungarian students to marry a Dutch. I do not know if it helped, but I am very proud that my mother in law was Hungarian. Our two countries have a long common history of faith and Reformed culture. I hope that this historical connection will remain and be fruitful, also after this Reformation Jubilee.

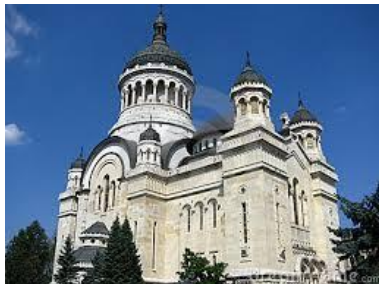
My dear bishop Dr. Kató Béla, as a gift from my country I bring you a typical Dutch Reformation Bible, well illustrated and with 19 contributions of famous Dutch scholars on Dutch Bible History and with commentaries of our famous Reformers Kálvin János, Luther Márton, Melanchthon Philipp and so on. I thank you for your kind attention."

Reverend Dr. Margriet Gosker is Project leader of the Reformation Jubilee organised by the Protestant Church in the Netherlands.

Hierna volgde een Verklaring van de gemeenschappelijke lutherse en gereformeerde synode, die plechtig werd voorgelezen en waarin men verklaarde voortaan in alles samen te zullen werken. Voor deze twee kerken is dit wel een bijzondere stap. Rooms-katholieken, Orthodoxen en Unitariërs hebben wij echter niet gezien noch gehoord, terwijl die wel pontificaal in de stad aanwezig zijn. Dit is wel tekenend voor de onderlinge verhoudingen.

Unitarische kerk

Orthodoxe Kathedraal

Protestants Theologisch Instituut

Wij als internationale gasten kregen de tekst van de Verklaring in het Engels op schrift. Voor ons als niet-Hongaren rezen er wel vragen bij de inhoud van dit document. Als internationale gasten hebben we daar tijdens het ontbijt de volgende dag over doorgepraat. We vonden het opvallend dat het document geen aandacht schenkt aan de betreurenswaardige breuk, die de Reformatie ook heeft opgeleverd. Verder getuigt de verklaring van een sfeer van triumfalisme, die wellicht de achterkant is van slachtofferschap. Het document spreekt nauwelijks over wereld, waarin wij nu leven en over de opdracht van de kerk voor de wereld. Er wordt vooral vanuit de Hongaarse minderheidspositie gedacht.

“God is our refuge and strength, an ever-present help in trouble. Therefore we will not fear,... The LORD Almighty is with us;” Psalm 46: 1-2.11

We, the Synods of the Reformed Church in Romania and the Evangelical-Lutheran Church of Romania, who in the name of our God have gathered for a joint jubilee meeting in Kolozsvár on the 4th of July 2017, before God and our fellow men, make the following Statement: With humbleness and full responsibility we declare that: we look back at the 500 years since the beginning of Reformation filled with gratefulness towards God and we continue to undertake the reformers' legacy.

Thankfully we announce that – as a gift of God's great will and mercy – we can be members of the 500-year-old Protestant family; furthermore we contentedly and obediently accept all the duties and services that are to be assumed by us in this great and holy community.

We firmly believe in God who assigned his reformed Church to be bearer of His glorious, unquestionable victory and redeeming act, as He did with His Hungarian people in Transylvania, and He will never leave His bevy. We believe that the future of the Christian Europe and the Hungarian nation is in the hands of God and in this hand it is in a good position. We are neither afraid nor doubtful; on the contrary, we believe and trust that God who has released His people from so many misguided situations, will provide a beautiful and happy future to Christianity, to the people of Europe, and to the Transylvanian Hungarian Churches. But even if He would not, we still worship God, the Father, Son, and Holy Spirit. We believe and confess that the truth of Christ will liberate us from all injustice and misery.

We have faith that His healing power will also create our unity in Him. We believe that the unification of Transylvanian Protestant Hungarians serves the unity and authentic testimony of the Universal Church of Jesus Christ, of which we are all members. We look back thankfully to the almost four-and-a-half-centuries long, peaceful and mutual, faith-based Transylvanian coexistence of the Reformed and Lutheran denominations, so hereby we also thank each other for the mutual assistance. Our hearts are grateful that we are the nation of the Trinity, the one eternal, true God.

We declare that the reformed or evangelical educational institutions admitting and supporting in their endeavours to acquire sciences Transylvanian Hungarian Protestants living in remote or isolated regions, away from Hungarian educational institutions, so that our children could be raised and educated in both faith and science as brothers and sisters, have always been and still are pivotal points of cooperation between our churches. For Transylvanian Protestants the establishment of the first Protestant High School founded by Honterus in Brassó/Brasov, was an important step on this mutual journey. At the same time, the particular structure of the Protestant Theological Institute, founded under the pressure of the Communist State in 1948, further deepened this community and thus it became a preserving bastion of historical Protestant denominations even in demanding times; - in this spirit we commit ourselves to further sustaining our Protestant Theological Institute in Kolozsvár.

We declare that the future pastors of our churches will continue to be trained in this Institution. Should our church be subjected to unlawful grievances, we commit ourselves to jointly raise our voice, as we have done in the past centuries. In a world pushing the ecclesiastical framework to its limits and demanding less and less God's community, we consider that the clear proclamation of the Gospel is of utmost importance and we are committed to the sincere and unconditional spreading and dissemination of the Word of God. It is our belief that the Word alone must reform the Church every day, therefore, we aim to preserve this valuable heritage of the Reformation. We know and believe that in a changing world the Word of God should also address the people of the 21st century, just as the reformers and our faithful Hungarian ancestors.

The 500 year-old commemoration of the Reformation encourages us all to engage in self-examination and thanksgiving. That is why we have come together to declare that we know and believe that our half-century Transylvanian Hungarian Protestant history is a magnificent gift of God's grace.

May blessing and grace be with all members, servants and guardians of the Reformed Church in Romania and the Evangelical-Lutheran Church of Romania. May God, the Everlasting bless His created world, and our Transylvanian Hungarian people in it.

The Lord is our powerful fortress, our protection and strength, everlasting praise and glory to Him alone

Foto van de gezamenlijke synode

Na afloop van de synodevergadering genoten we de lunch in de mensa en spraken met Dr. Zoltán Adorjáni. Om 17.00 uur begon in de Reformatorische Farkas Utcai Templom (=kerk) een bijna drie uur durende kerkdienst, waarin een preek van een uur gehouden werd door de lutherse bisschop. Het bijzondere van deze dienst was, dat hierin de ordinatie plaats vond van acht gereformeerde en vijf lutherse aanstaande predikanten. Het was voor de eerste keer dat zoiets gebeurde. Bijzonder om er bij te zijn. Een van de geordineerde gereformeerde predikanten

spraken we na afloop uitvoeriger. Hij is gehuwd met een Nederlandse en woont op Urk. In de dienst werd een groetwoord gesproken door Ds. Christoph Sigrist (uit Zwitserland), die op het laatste moment nog was aangekomen. Na de ordinatie vierden we het heilig avondmaal met elkaar.

op de foto: de vijf lutherse geordineerden legen de gelofte af

Na deze lange dienst (tot 19.45 uur) hebben we de avondmaaltijd genoten in de buitenlucht, op de binnenplaats van het Ref. Kollégium. We spraken er met velen, onder wie Ds. Géza Sógor, Dr. Dezső Kállay, Dr. Vilmos Kolumbán, o.a. ook met de zojuist geordineerde Csongor Kelemen en diens vrouw Alie, van Urk. Kelemen zal straks aan de Theologische Universiteit (Broederweg) in Kampen verder studeren op een promotieplaats op het onderwerp: hoe kun je zó preken, dat je ook echt communiceert en niet alleen met woorden. Dat lijkt me voor deze woordenrijke kerk een belangrijk onderwerp.

Op 5 juni ging de delegatie op excursie. Na het ontbijt bracht Szilárd Tussay Ferenc per auto naar Târgu Mures/Marosvásárhely (120 km), om de Teleki Téka te bezoeken in gezelschap van student Márton István. Dit was een speciaal programma, gericht op diens onderzoek, Hem wachtte een hartelijke ontvangst door bibliothecaris Réka Bányai en medewerker György Kovács. Alle boeken uit de nalatenschap van Johannes N. Szepesi, die in 1658 te Franeker overleed, lagen klaar op tafel. Controle en foto's van alle titels. Na afloop nog even een kijkje in de prachtige bibliotheekzaal. De groep internationale gasten werd vergast op een rurale dag in de provincie. Met een bus gingen we naar Sztána, waar we de kerk bezochten en kennismaakten met Ds. Hunor Zsolt Papp. Sztána is beroemd vanwege Károly Kós, een fameuze Hongaarse architect.

Bij de kerk was een gemeentecentrum, dat o.a. werd gebruikt om kinderen muzieklessen te geven. Twee jonge meisjes concerteerden voor ons. Na de koffie gingen we op voor ons nogal ongebruikelijke wijze op weg naar het huis van de beroemde Hongaarse architect Kós Károly

en wel in de brandende zon op een stel levensgevaarlijke boerenkarren. Er waren twee paarden en twee karren. We hadden geen bescherming tegen de middagzon en weinig houvast tijdens de tocht over de hobbelige wegen van Erdély (Zevenburgen).

Ik heb mijn Ierse buurman Ds. Uel Marrs gevraagd onderweg mijn toevlucht te willen zijn. En ja, ik mocht op zijn schouder leunen. De collega's hebben mij gedrieën op de kar moeten hijsen, want mijn stramme benen speelden dat zelf niet klaar. Niet echt een goed programma voor een gezelschap met een aantal zeventig-plussers. Het was wel een avontuur en we hebben wel genoten van de prachtige omgeving.

Terug bij de kerk kregen we koffie en rust. Er volgde nog een concert van de (professionele) leraren van de leerlingen. Na de maaltijd reisden we af, weer terug naar Cluj Napoca.

Op 6 juli bezochten we het Protestants Theologisch Instituut om de *Peregrinatio* Expositie goed te bekijken en hadden we nog een hartelijke ontmoeting met Dr. Gábor Sipos en de pas benoemde archivaris Előd Ősz, (die in september zal promoveren bij Prof. Dr. Dezső Buzogány. Daarna terugvlucht via München en aankomst op Schiphol om 22.15 uur. We konden niet meer naar Venlo komen en bleven overnachten in Amsterdam.

12 juli 2017 Margriet Gosker